

P9_TA(2023)0376

Generatievernieuwing in EU-landbouwbedrijven van de toekomst

Resolutie van het Europees Parlement van 19 oktober 2023 over de generatievernieuwing in EU-landbouwbedrijven van de toekomst (2022/2182(INI))

(C/2024/2658)

Het Europees Parlement,

- gezien de artikelen 39 en 174 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,
- gezien Verordening (EU, Euratom) 2020/2093 van de Raad van 17 december 2020 tot bepaling van het meerjarig financieel kader voor de jaren 2021-2027 ⁽¹⁾,
- gezien Verordening (EU) 2021/2115 van het Europees Parlement en de Raad van 2 december 2021 tot vaststelling van voorschriften inzake steun voor de strategische plannen die de lidstaten in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid opstellen (strategische GLB-plannen) en die uit het Europees Landbouwarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (Elfpo) worden gefinancierd, en tot intrekking van Verordeningen (EU) nr. 1305/2013 en (EU) nr. 1307/2013 ⁽²⁾,
- gezien de studie die werd uitgevoerd in opdracht van de Commissie landbouw en plattelandontwikkeling van het Parlement getiteld "The Future of the European Farming Model: Socio-economic and territorial implications of the decline in the number of farms and farmers in the EU", gepubliceerd door de beleidsondersteunende afdeling Structuur- en Cohesiebeleid van het directoraat-generaal Intern Beleid van de Unie in april 2022,
- gezien het werkdokument van de diensten van de Commissie van 8 april 2021 met een evaluatie van de gevolgen van het GLB voor de instroom van jonge landbouwers, de lokale ontwikkeling en de werkgelegenheid in plattelandsgebieden (SWD(2021)0078),
- gezien Verordening (EU) 2021/2116 van het Europees Parlement en de Raad van 2 december 2021 inzake de financiering, het beheer en de monitoring van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1306/2013 ⁽³⁾,
- gezien Verordening (EU) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Cohesiefonds, het Fonds voor een rechtvaardige transitie en het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur en de financiële regels voor die fondsen en voor het Fonds voor asiel, migratie en integratie, het Fonds voor interne veiligheid en het Instrument voor financiële steun voor grensbeheer en visumbeleid ⁽⁴⁾,
- gezien de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties,
- gezien zijn resolutie van 13 december 2022 over een langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU – Naar sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden in 2040 ⁽⁵⁾,
- gezien de mededeling van de Commissie van 30 juni 2021 getiteld "Een langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU – Naar sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden in 2040" (COM(2021)0345),
- gezien de resultaten van de landbouwtelling 2020, gepubliceerd door Eurostat,

⁽¹⁾ PB L 433 I van 22.12.2020, blz. 11.

⁽²⁾ PB L 435 van 6.12.2021, blz. 1.

⁽³⁾ PB L 435 van 6.12.2021, blz. 187.

⁽⁴⁾ PB L 231 van 30.6.2021, blz. 159.

⁽⁵⁾ PB C 177 van 17.5.2023, blz. 35.

- gezien zijn resolutie van 27 oktober 2016 over hoe het GLB de werkgelegenheid in landelijke gebieden kan verbeteren ⁽⁶⁾,
- gezien zijn resolutie van 4 april 2017 over vrouwen en hun rol in plattelandsgebieden ⁽⁷⁾,
- gezien zijn resolutie van 30 mei 2018 over de toekomst van voeding en landbouw ⁽⁸⁾,
- gezien de mededeling van de Commissie van 11 december 2019 over de Europese Green Deal (COM(2019)0640),
- gezien de mededeling van de Commissie van 20 mei 2020 getiteld “Een “van boer tot bord”-strategie voor een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem” (COM(2020)0381),
- gezien de mededeling van de Commissie van 20 mei 2020 getiteld “EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 – De natuur terug in ons leven brengen” (COM(2020)0380),
- gezien de mededeling van de Commissie van 18 december 2020 getiteld “Aanbevelingen aan de lidstaten betreffende hun strategisch plan voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid” (COM(2020)0846),
- gezien de mededeling van de Commissie van 17 januari 2023 getiteld “Het benutten van talent in Europa’s regio’s” (COM(2023)0032),
- gezien zijn resolutie van 20 oktober 2021 over een “van boer tot bord”-strategie voor een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem ⁽⁹⁾,
- gezien zijn resolutie van 9 juni 2021 over de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030: de natuur terug in ons leven brengen ⁽¹⁰⁾,
- gezien het verslag van de Commissie van 17 juni 2020 over de gevolgen van demografische veranderingen (COM(2020)0241),
- gezien het groenboek van de Commissie van 27 januari 2021, getiteld “Groenboek over de vergrijzing - Bevorderen van intergenerationele solidariteit en verantwoordelijkheid” (COM(2021)0050),
- gezien de studie van de Commissie getiteld “Farmers of the future” (Landbouwers van de toekomst), in 2020 gepubliceerd door het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek,
- gezien het verslag getiteld “The challenge of land abandonment after 2020 and options for mitigating measures”, gepubliceerd door de beleidsondersteunende afdeling Structuur- en Cohesiebeleid van het directoraat-generaal Intern Beleid van de Unie in december 2020,
- gezien de VN-Verklaring over de rechten van landbouwers en andere mensen die werkzaam zijn in plattelandsgebieden, die de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties op 28 september 2018 heeft aangenomen,
- gezien de jongerenverklaring die op 22 en 23 augustus 2018 is aangenomen tijdens de 67e Conferentie van UN Department of Public Information/ Non-Governmental Organizations (DPI NGO),
- gezien algemene aanbeveling nr. 34 (2016) van het VN-Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen inzake de rechten van vrouwen op het platteland, die op 7 maart 2016 is aangenomen,
- gezien artikel 54 van zijn Reglement,
- gezien het verslag van de Commissie landbouw en plattelandsontwikkeling (A9-0283/2023),

⁽⁶⁾ PB C 215 van 19.6.2018, blz. 228.

⁽⁷⁾ PB C 298 van 23.8.2018, blz. 14.

⁽⁸⁾ PB C 76 van 9.3.2020, blz. 62.

⁽⁹⁾ PB C 184 van 5.5.2022, blz. 2.

⁽¹⁰⁾ PB C 67 van 8.2.2022, blz. 25.

- A. overwegende dat een meerderheid (57,6 %) van alle landbouwers (van alle geslachten) in 2020 ten minste 55 jaar oud was en dat slechts ongeveer 12 % jonger dan 40 jaar was, waarvan bijna de helft tussen 35 en 39 jaar oud; overwegende dat in veel lidstaten een relatief hoog percentage landbouwers 65 jaar of ouder is, met gemiddeld drie boeren ouder dan 65 voor elke boer onder de 40 (2016); overwegende dat de uitdaging van generatievernieuwing bijzonder acuut is in lidstaten waar het aandeel jonge landbouwers lager is dan gemiddeld en het aandeel landbouwers boven de pensioengerechtigde leeftijd hoger dan gemiddeld;
- B. overwegende dat bijna alle EU-regio's worden geconfronteerd met een gestage toename van de gemiddelde bedrijfsomvang en een concentratie van de productie op minder en grotere landbouwbedrijven, wat op verschillende manieren uitwerkt op de verschillende productietypen; overwegende dat het aantal landbouwbedrijven in de EU-27 tussen 2005 en 2020 met ongeveer 37 % is gedaald, met de sterkste achteruitgang onder kleine landbouwbedrijven ⁽¹¹⁾; overwegende dat de concentratie van land en de vermindering van het aantal landbouwbedrijven en landbouwers over het algemeen leiden tot vereenvoudiging, met minder productdiversiteit en een groter verlies aan biodiversiteit;
- C. overwegende dat het landbouwkomen in bijna alle lidstaten onder het gemiddelde van de rest van de economie blijft, op een niveau van 47 % van de brutolonen en -salarissen in de economie van de EU; overwegende dat landbouwers van 40 jaar of jonger gemiddeld het laagste inkomen hebben op EU-niveau en dat vrouwelijke landbouwers lagere inkomens hebben dan mannen ⁽¹²⁾;
- D. overwegende dat in 2020 iets meer dan twee derde (68,4 %) van de landbouwers op de 9,1 miljoen landbouwbedrijven in de EU man was;
- E. overwegende dat 72,3 % van de landbouwers in de EU in 2020 alleen praktijkervaring had, terwijl amper 10,2 % een volledige landbouwopleiding had gevolgd en de overige 17,5 % alleen een basisopleiding in de landbouw; overwegende dat jonge landbouwers een hoger opleidingsniveau hadden (21,4 % tegenover 3,6 % voor 65-plussers) wat een volledige landbouwopleiding betreft en up-to-date beroepsopleidingen hadden gevolgd, onder meer over nieuwe en innovatieve landbouwpraktijken;
- F. overwegende dat landbouw overwegend een gezinsactiviteit blijft, aangezien in 2020 bijna negen op de tien (86,1 %) mensen die regelmatig in de landbouw in de EU werkten, de eigenaar (landbouwer) of leden van zijn/haar gezin waren; overwegende dat het gebrek aan generatievernieuwing kan leiden tot het uit de productie nemen van grond;
- G. overwegende dat landbouwgrond een aantal unieke kenmerken heeft, in die zin dat de oppervlakte en de ligging ervan vastliggen, terwijl de vruchtbaarheid ervan kan worden verbeterd of verminderd door de praktijken van de landbouwers;
- H. overwegende dat het voor generatievernieuwing nodig is dat jonge mensen met een agrarische achtergrond in de sector werkzaam blijven en dat nieuwkomers worden aangemoedigd om de sector in te gaan;
- I. overwegende dat generatievernieuwingsmaatregelen in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) niet altijd goed aansluiten bij de overdracht van landbouwbedrijven aan niet-familieleden;
- J. overwegende dat de invoer van landbouwproducten die van een lager kwaliteitsniveau zijn dan de producten die in de EU worden geproduceerd ook een belemmering vormt voor het verkrijgen van billijke prijzen en opbrengsten op de markt;
- K. overwegende dat de afgelegen ligging in belangrijke mate bijdraagt aan de problemen in plattlandsgebieden en van invloed is op tal van aspecten van het leven, wat betekent dat voor berggebieden op korte termijn een coherent beleid nodig is voor generatievernieuwing in de landbouwsector;

De context

1. benadrukt dat generatievernieuwing van cruciaal belang is voor de toekomstige sociale, economische en milieuduurzaamheid van plattlandsgebieden, voor de voedselzekerheid van de EU en voor het behoud van het rurale landschap, en met name voor de toekomst van de landbouw, met inbegrip van de verscheidenheid van duurzame landbouwsystemen en traditionele modellen van agrarische familiebedrijven;
2. wijst erop dat het gebrek aan bedrijfsopvolging in de landbouw weliswaar deel uitmaakt van een bredere trend van demografische achteruitgang, maar dat dit een algemeen probleem voor de sector in de EU is en van de samenleving als geheel, en in het bijzonder voor afgelegen plattlandsgebieden;

⁽¹¹⁾ Studie – “The Future of the European Farming Model: Socio-economic and territorial implications of the decline in the number of farms and farmers in the EU”, Europees Parlement, directoraat-generaal Intern Beleid, directoraat B – Structuur- en Cohesiebeleid, april 2022.

⁽¹²⁾ Europese Commissie, Directoraat-generaal Landbouw en Plattlandsontwikkeling, “EU Farm Economic Overview – FADN 2018”, juni 2021.

3. benadrukt niet alleen de reikwijdte en belang van landbouw voor de sociaaleconomische ontwikkeling van de ultraperifere gebieden, maar ook de beperkingen waar de sector mee te maken heeft in die regio's vanwege hun specifieke geografische, klimatologische en bodemomstandigheden; merkt op dat die voortdurende problemen er daardoor toe leiden dat de sector minder aantrekkelijk wordt voor nieuwe generaties in die regio's;
4. benadrukt dat jonge landbouwers en nieuwkomers meer geneigd zijn om innovatieve bedrijfsideeën in te voeren, te werken aan kortere voedselketens, nieuwe technologieën en productiemethoden toe te passen en duurzame landbouwpraktijken te hanteren, zoals die van de agro-ecologie en de biologische landbouw;
5. herinnert eraan dat het ondersteunen van generatievernieuwing in de landbouw een doelstelling van het GLB 2023-2027 is en dat de lidstaten ten minste 3 % van hun middelen voor rechtstreekse betalingen, vóór overdrachten, aan deze doelstelling moeten besteden, hetgeen neerkomt op een opwaardering ten opzichte van eerdere programmeringsperiodes;
6. benadrukt dat een eerlijk en menswaardig inkomen, een duurzaam en stabiel levensonderhoud, billijke verdeling van rechtstreekse steun van de EU, een positief beeld van de landbouw, een voorspelbaar rechtskader, levenskwaliteit voor landbouwers en hun gezinnen en een passend evenwicht tussen werk en privéleven essentieel zijn om jonge landbouwers en nieuwe mensen aan te trekken naar de sector;

Uitdagingen en middelen voor generatievernieuwing

7. merkt op dat de prijs en beschikbaarheid van grond, de over het algemeen lage winstgevendheid van landbouwactiviteiten, administratieve vereisten en het imago van de sector werden aangemerkt als de belangrijkste belemmeringen om landbouwer te worden⁽¹³⁾; vestigt de aandacht op het feit dat ook andere factoren, zoals een gebrek aan eigen kapitaal, moeilijke toegang tot krediet, technische ondersteuning en steunmaatregelen, alsmede de gevolgen van de klimaatverandering een belangrijke belemmering kunnen vormen voor het actief worden van jonge en nieuwe landbouwers in de landbouwsector;
8. benadrukt dat de beperkte beschikbaarheid en de kosten van het huren of kopen van grond grote obstakels vormen voor jonge landbouwers, met name voor landbouwers die niet uit een landbouwgezin afkomstig zijn; herinnert eraan dat bedrijfsopvolging binnen het gezin nog steeds de voornaamste manier is waarop wordt begonnen met een carrière in de landbouw;
9. wijst erop dat angst om met pensioen te moeten gaan, voornamelijk vanwege de te lage pensioenen, er vaak toe leidt dat oudere boeren rechtstreekse betalingen gebruiken als een vorm van steun bij pensionering en de overdracht van land uitstellen;
10. wijst erop dat het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn arresten de specifieke aard van landbouwgrond heeft erkend, evenals een reeks openbare belangen en doelstellingen die de vaststelling van maatregelen ter regulering van de grondmarkt per lidstaat kunnen rechtvaardigen;
11. benadrukt de inconsistentie die kan bestaan tussen de marktwaarde van een landbouwbedrijf en de werkelijke winstgevendheid;
12. wijst erop dat jonge landbouwers twee tot drie keer meer kans hebben dat hun leningaanvragen voor het starten of uitbreiden van hun landbouwbedrijf worden afgewezen dan gemiddeld, met name omdat zij worden gezien als een risicovolle investering, omdat zij geen financieel verleden hebben of niet over de nodige activa beschikken om als onderpand te dienen, met name voor kleine landbouwbedrijven of familielandbouwbedrijven; wijst erop dat het voor jonge landbouwers steeds moeilijker wordt om leningen te krijgen om in landbouwgrond te investeren;
13. benadrukt dat landbouw niet alleen werk is, maar een manier van leven met nauwe banden met de natuur en een sterk gemeenschapsgevoel op het platteland, wat voordelen oplevert voor de samenleving als geheel, maar nog niet als zodanig is erkend; benadrukt dat de landbouw een breed scala aan carrièremogelijkheden biedt;

⁽¹³⁾ Europese Commissie, "Public consultation results on the CAP reform", 2017.

14. betreft dat jongeren in veel plattelandsgebieden, vooral jonge vrouwen, dagelijks met aanzienlijke en specifieke problemen worden geconfronteerd, met name op het gebied van onderwijs en opleiding, toegang tot hoogwaardige banen en betaalbare huisvesting, sociaal isolement, infrastructuur en openbaar vervoer, gezondheidszorg en digitale connectiviteit, met name in afgelegen, bergachtige en perifere regio's en minder ontwikkelde plattelandsgebieden;

15. wijst op het belang van het Programma van speciaal op een afgelegen en insulair karakter afgestemde maatregelen voor de landbouwsector in de ultraperifere gebieden, aangezien het programma ertoe bijdraagt dat de productieniveaus, voedselveiligheid en vooral het inkomen van de landbouwers in die regio's worden behouden en tegelijkertijd de aantrekkingskracht van de sector bij jongeren wordt bevorderd; betreft echter de onderfinanciering van dit programma ⁽¹⁴⁾ die in het volgend meerjarig financieel kader naar behoren moet worden rechtgezet;

16. wijst op het positieve effect van de maatregelen voor jonge landbouwers van het GLB op het aantal jonge landbouwers, met name degenen die in meer perifere plattelandsgebieden gevestigd zijn ⁽¹⁵⁾; wijst er echter op dat de administratieve rompslomp buitensporig is en dat de huidige opzet van het GLB een rol kan spelen bij het in stand houden van belemmeringen voor jonge en nieuwe boeren om in de sector te gaan werken, doordat het bijdraagt aan de prijsstijging en de verminderde beschikbaarheid van bouwland, evenals aan de concentratie van landbouwbedrijven;

17. wijst op de positieve bijdrage van LEADER-projecten en -initiatieven aan de bevordering van sociale integratie en de aanpak van de uitdagingen waarmee jongeren worden geconfronteerd, alsmede aan het stimuleren van bloeiende lokale plattelandseconomieën, met name bij het prioriteren van jongeren in selectiecriteria en bij het opzetten van lokale actiegroepen voor jongeren;

Manieren om generatievernieuwing in de landbouw te bevorderen

18. wijst op het complexe en gelaagde karakter van het proces van generatievernieuwing, dat wordt beïnvloed door factoren die verband houden met de privésfeer van de landbouwer, waaronder onderwijs, de kenmerken van het landbouwbedrijf, het beleidskader en de steunmaatregelen en de bredere sociaaleconomische context en prognose, factoren waar allemaal rekening mee moet worden gehouden bij het uitstippelen van zowel het EU- als nationaal beleid;

19. verzoekt de lidstaten coherente en langetermijnstrategieën te ontwikkelen om generatieverandering en de aantrekkelijkheid van het werken in de landbouwsector te vergroten, waarbij verschillende maatregelen worden gecombineerd en elkaar aanvullen, zoals financiële steun, waaronder vestigingssteun, bredere belastingvoordelen en stimulansen, in het bijzonder voor grondoverdracht, en toereikende pensioenen en sociale bescherming; verzoekt de lidstaten voorts de koppeling tussen het EU-beleid en de nationale en regionale beleidsmaatregelen en strategieën, met inbegrip van hun nationale strategische plannen, te verbeteren;

20. verzoekt de Commissie de uitwisseling van beste praktijken en innovatieve ideeën tussen de lidstaten inzake de opzet van maatregelen voor jonge landbouwers te bevorderen, met de nadruk op meer efficiëntie, vereenvoudiging, toegankelijkheid en het verminderen van de bureaucratische rompslomp; verzoekt de lidstaten een éénloketsysteem op te zetten om de administratieve procedures in het meest geschikte territoriale gebied te vergemakkelijken;

21. wijst op de kansen die het nieuwe EU-mechanisme voor de stimulering van talent biedt om regio's en de plattelandsgebieden die worden getroffen door de versnelde afname van de beroepsbevolking te ondersteunen bij het opleiden, behouden en aantrekken van mensen, het ontwikkelen van de vaardigheden en de competenties die nodig zijn om de gevolgen van de demografische verandering aan te pakken, en het vergroten van hun veerkracht en concurrentievermogen;

22. benadrukt dat generatievernieuwing zowel jongere als oudere generaties nodig heeft en dat samenwerking en dialoog tussen de generaties daarom moeten worden bevorderd;

⁽¹⁴⁾ Verslag van de Commissie van 7 december 2021 over de uitvoering van de regeling houdende specifieke maatregelen op landbouwgebied ten behoeve van de ultraperifere gebieden van de Unie (Posei) (COM(2021)0765).

⁽¹⁵⁾ Werkdocument van de diensten van de Commissie van 8 april 2021 met een evaluatie van de gevolgen van het GLB voor de instroom van jonge landbouwers, de lokale ontwikkeling en de werkgelegenheid in plattelandsgebieden (SWD(2021)0078).

23. verzoekt de lidstaten om in hun regelingen voor landbouwadviesdiensten te voorzien in de mogelijkheid een adviseur voor bedrijfsopvolging te raadplegen die begeleiding kan bieden bij bedrijfsoverdrachten, met name inzake de dialoog tussen de generaties, de juridische, fiscale en kadastrale dienstenkaders en de mogelijkheden voor financiële steun, en die een vestigingstraject met een diagnose van het bedrijf opstelt en zorgt voor follow-up; merkt op dat dit van cruciaal belang is voor de overdracht van kennis, vaardigheden en eigendom van het landbouwbedrijf van de ene generatie op de volgende;

24. verzoekt de lidstaten innovatieve modellen voor intergenerationele samenwerking te beoordelen en te bevorderen, zoals partnerschappen, deelpacht of grondgebonden diensten om te bevorderen dat meer jongeren zich als landbouwer vestigen, en de overdracht van grond, apparatuur en landbouwkennis te vergemakkelijken, ook voor projecten buiten familieverband;

25. herinnert in dit verband aan het potentieel van de samenwerkingsmaatregelen in het kader van de strategische GLB-plannen en betreurt dat slechts vijf lidstaten van deze mogelijkheid gebruik hebben gemaakt; roept de Commissie en de lidstaten op om te zorgen voor een ondersteunend administratief kader dat de invoering van innovatieve benaderingen vergemakkelijkt, waarbij gebruik wordt gemaakt van de ervaring die is opgedaan met reeds bestaande regelingen; verzoekt de lidstaten goede praktijken uit te wisselen met betrekking tot het recht op een proefperiode voor landbouwers die partners willen worden in een gezamenlijk beheerd landbouwbedrijf, hetgeen meer flexibiliteit biedt bij de organisatie van het privé- en beroepsleven;

26. moedigt de lidstaten aan om mechanismen te ontwikkelen om het overgangsproces naar pensionering te vergemakkelijken, in het bijzonder regelingen voor vervroegde uittreding, en om de wederzijds voordelige overdracht van landbouwbedrijven aan jonge landbouwers te ondersteunen;

27. benadrukt het belang van het behoud van landbouwgrond en de doelstellingen van duurzame voedselproductie; verzoekt de Commissie een studie te laten uitvoeren naar de effecten van andere vormen van gebruik van landbouwgrond, zoals verstedelijking en energie, naar de kwantiteit en kwaliteit van de beschikbare landbouwgrond, naar de zekerheid van langdurig gebruik en naar de prijzen en de concentratie van grond, en tegelijkertijd de effecten van alle relevante EU-beleids-terreinen, met inbegrip van het GLB, in dit verband te evalueren;

28. dringt erop aan dat het probleem van ruimtebeslag naar behoren wordt aangepakt door de Commissie en de lidstaten, met name in het kader van de bodemgezondheidswetgeving, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, teneinde het verlies van landbouwgrond te beperken;

29. roept de Commissie en de lidstaten op tot het bevorderen van een model op basis van de bio-economie als deugdelijk systeem dat kan bijdragen aan het inkomen van landbouwers; dringt er verder op aan de rol van ecosysteemdiensten van de veehouderij te bevorderen, aangezien die kan bijdragen aan een positieve koolstofcyclus;

30. benadrukt dat wetgeving inzake koolstofarme landbouw een positieve stimulans kan zijn om te zorgen voor een betere beloning van landbouwers, met name de jongste, door middel van maatregelen om emissies op landbouwbedrijven vast te leggen en te verminderen;

31. verzoekt de Commissie om in samenwerking met de lidstaten en hun regio's na te gaan of maatregelen op EU-niveau mogelijk zijn, onder meer door middel van wetgevingsinstrumenten en de bevordering van de uitwisseling van goede praktijken, om de werking van de nationale markten voor landbouwgrond te verbeteren, de toegang van jonge landbouwers tot land te verbeteren en bij te dragen tot de aanpak van landconcentratie en landroof;

32. verzoekt de Commissie de doeltreffendheid te beoordelen van de regelingen van landbouwgrondmarkt in de lidstaten om de toegang van jonge landbouwers tot de sector te vergemakkelijken, van het potentieel van deze regelgeving en van de gevolgen ervan voor het concurrentievermogen van landbouwbedrijven ⁽¹⁶⁾;

⁽¹⁶⁾ Vranken, L. et al., "Agricultural land market regulations in the EU Member States", Publicatiebureau van de Europese Unie, Luxemburg, 2021.

33. verzoekt de lidstaten de markten voor landbouwgrond en het gebruik van landbouwgrond te reguleren ter bevordering van de toegang tot grond voor jonge landbouwers door middel van aankoop, pacht of andere vormen van toegang, met gebruikmaking van alle beschikbare en lokaal passende middelen, zoals voorkeursrechten ten gunste van jonge landbouwers, prijscontroles voor verkoop en verhuur, garanties van gebruik op lange termijn, aankoopplafonds of verplichtingen om landbouwactiviteiten te handhaven, en daarbij prioriteit te geven aan duurzame voedselproductie en de bestrijding van buitensporige concentratie van land en landroof; verzoekt de Commissie en de lidstaten ervoor te zorgen dat bedrijven, zoals investeringsfondsen, niet oneerlijk concurreren met jonge landbouwers wat de toegang tot grond betreft;

34. benadrukt dat het pachten van grond een levensvatbaar alternatief is om toegang tot grond te krijgen, omdat daarvoor minder middelen nodig zijn; verzoekt de lidstaten beleidsmaatregelen vast te stellen ter bevordering van voorwaarden voor grondpacht op lange termijn, zoals belastingvrijstellingen, met het oog op het bieden van huurzekerheid en tijd om te investeren, wat ten goede kan komen aan het verbeteren van de bodemgezondheid op lange termijn;

35. verzoekt de lidstaten te zorgen voor transparantie van de markt voor landbouwgrond op het platteland, met behoud van actuele openbare informatie over grondmarkten, ruimtelijke ordening, en grondeigendom, communicatie over de verkoop van grond en over de pacht prijs, en toezicht op de overdracht en de concentratie van grond;

36. verzoekt de Commissie een EU-waarnemingscentrum voor landbouwgrond op te richten, als onderdeel van de waarnemingspost voor het platteland, en daarbij optimaal gebruik te maken van alle bestaande instrumenten voor gegevensverzameling, met name van de lidstaten, om met name toezicht te houden op en gegevens te verzamelen over trends en prijzen voor de verkoop en verhuur van grond, alsook op veranderingen in het gebruik van landbouwgrond; benadrukt het belang van deze waarnemingspost voor het vergroten van de transparantie van landbouwgrondtransacties in de EU;

37. moedigt de lidstaten aan grondbanken te ontwikkelen en te ondersteunen en nationale plannen op te stellen die gericht zijn op het vergemakkelijken van landmobiliteitsregelingen om de overdracht van land tussen de generaties te bevorderen en de actieve toegang van jonge landbouwers tot land te verbeteren, en moedigt de Commissie aan hen in dit verband te ondersteunen; verzoekt de lidstaten verenigingen of coöperaties te steunen die met landbouwers samenwerken en grond kopen en aan landbouwers verhuren, met voorrang voor jonge landbouwers, en een inventaris op te maken van beschikbare openbare landbouwgrond; verzoekt de lidstaten een steunregeling op te zetten om jonge landbouwers te helpen bij het verwerven van grond, met name door middel van lagere rentetarieven en ondersteuning voor de eerste tranche van de lening;

38. onderstreept dat de erkenning van de waarde van landbouwers binnen de agro-voedingswaardeketen een essentiële voorwaarde is voor het creëren van voldoende inkomen voor de landbouwsector; verzoekt de Commissie om een nadere analyse van de tenuitvoerlegging door de lidstaten van Richtlijn (EU) 2019/633 betreffende oneerlijke handelspraktijken in relaties tussen bedrijven in de landbouw- en voedselvoorzieningsketen ⁽¹⁷⁾; moedigt de lidstaten aan een betere bescherming van landbouwers te waarborgen door doeltreffende en afschrikkende sancties in te voeren tegen oneerlijke praktijken binnen de agro-voedingswaardeketen;

39. merkt op dat een doeltreffend en duurzaam openbaarvervoerssysteem een van de noodzakelijke voorwaarden is voor regionale economische ontwikkeling, territoriale cohesie en de ontwikkeling van het regionale potentieel, en onderstreept de noodzaak om de nodige financiering te verstrekken voor de ontwikkeling en het onderhoud van vervoersverbindingen, aangezien dit de oudere generatie ertoe kan aanzetten langer in de landbouw te blijven en jongeren uit regionale centra kan aantrekken om in plattelandsgebieden te werken;

40. stelt de lidstaten voor om doeltreffende verzekeringsstelsels op te zetten die zijn aangepast aan de specifieke kenmerken van de landbouwsector teneinde landbouwers te ondersteunen bij natuurrampen; is van mening dat dergelijke mechanismen landbouwers meer financiële en rechtszekerheid zullen bieden en de vestiging van jonge landbouwers zal vergemakkelijken;

41. benadrukt dat overheidssteun van fundamenteel belang is voor het aanpakken van de financieringsproblemen waar jonge landbouwers mee worden geconfronteerd, met name voor vrouwen en kleine landbouwbedrijven; benadrukt dat jonge landbouwers moeten worden ondersteund bij de toegang tot informatie over financieringsmogelijkheden en de ontwikkeling van bedrijfsplannen en voor het verkrijgen van toegang tot garanties en leningen, en dat zij daarvoor gratis specialistisch advies moeten krijgen;

⁽¹⁷⁾ Richtlijn (EU) 2019/633 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake oneerlijke handelspraktijken in de relaties tussen ondernemingen in de landbouw- en voedselvoorzieningsketen (PB L 111 van 25.4.2019, blz. 59).

42. verzoekt de lidstaten aanloop- en investeringssteun voor jonge landbouwers gedurende de gehele begrotingsperiode van het GLB beschikbaar te stellen en volledig gebruik te maken van alle mogelijkheden die er zijn om jonge landbouwers te ondersteunen; benadrukt dat toegang moet worden geboden tot opleidingsmogelijkheden, met name op het gebied van zachte en digitale vaardigheden, mogelijkheden voor bedrijfsdiversificatie, beheer en duurzame landbouwmethoden, rekening houdend met de specifieke behoeften van nieuwkomers;
43. neemt kennis van het feit dat de lidstaten in het algemeen meer dan het vereiste minimumbedrag hebben toegewezen aan steun voor jonge landbouwers ⁽¹⁸⁾ in hun nationale strategische plannen;
44. roept de lidstaten op om met het oog op het ondersteunen van met name jonge landbouwers op passende wijze gebruik te maken van de aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid overeenkomstig artikel 16 van Verordening (EU) 2021/2115;
45. verzoekt de Commissie bij de voorbereiding van de nieuwe programmeringsperiode in het LEADER-programma financieringsmaatregelen te stimuleren die de vernieuwing van generaties op landbouwbedrijven zouden aanmoedigen;
46. wijst op de noodzaak van voortdurende investeringen in infrastructuur ter ondersteuning van de landbouwsector, zoals water- en vervoersinfrastructuur, en op de noodzaak om de energie-efficiëntie van landbouwbedrijven te verhogen ter verlaging van de productiekosten;
47. benadrukt het belang van advies- en opleidingsdiensten op maat, met name ter ondersteuning van jonge landbouwers, nieuwkomers en werknemers in de landbouw, in een vroeg stadium van de ontwikkeling van het bedrijfsplan en in de daaropvolgende jaren, door deze diensten af te stemmen op hun behoeften, kansen en potentieel; benadrukt het potentieel van diversificatie van de adviesmodellen om beter in te spelen op de diversiteit van de landbouwers (bijv. intercollegiaal leren, mentorregelingen), omdat dit van belang kan zijn voor de kennisoverdracht;
48. benadrukt het belang van het integreren van inhoud inzake onder meer zachte vaardigheden, communicatie, leiderschap, geestelijke gezondheid en welzijn in opleidingsprogramma's, naast technische, zakelijke en digitale inhoud; is van mening dat opleidingen op het gebied van duurzame productiemethoden, innovatieve praktijken en nieuwe technologieën moeten worden versterkt om jongeren aan te moedigen deze toe te passen ter vergroting van hun capaciteit om in te springen op huidige en toekomstige uitdagingen en kansen;
49. moedigt jonge landbouwers aan optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden die de beschikbare netwerkinitiatieven bieden; verzoekt de Commissie en de lidstaten om met medewerking van regionale en lokale autoriteiten zorg te dragen voor inclusieve toegang en participatie in plattelandsgebieden, en uitwisselingen tussen Europese landbouwscholen aan te moedigen;
50. bevestigt nogmaals het belang van het groente-, fruit- en melkprogramma van de EU op scholen om kinderen, en met name stadskinderen, te helpen gezond te eten en hen tegelijkertijd kennis te laten maken met landbouwactiviteiten, om de interesse van de jonge generatie voor de landbouw te stimuleren en een positief beeld van de landbouw te creëren; verzoekt de Commissie en de lidstaten in dit verband educatieve maatregelen te versterken;

Jonge landbouwers voor de toekomst

51. dringt erop aan dat landbouwers en plattelandsjongeren worden betrokken bij en dat zij in staat worden gesteld actief deel te nemen aan het politieke leven en de besluitvormingsprocessen, onder meer door organisaties van jonge landbouwers op lokaal, regionaal, nationaal en EU-niveau te ondersteunen, om ervoor te zorgen dat rekening wordt gehouden met hun specifieke behoeften en dat het beleid hun ontwikkeling doeltreffend ondersteunt; roept de lidstaten op om lokale bewoners en hun gemeenschappen meer te betrekken bij het ontwikkelen van oplossingen die generatievernieuwing bevorderen;

⁽¹⁸⁾ Europese Commissie, Directoraat-generaal Landbouw en Plattelandsontwikkeling, "Approved 28 CAP Strategic Plans 2023-2027 – Summary overview for 27 Member States – Facts and figures", april 2023.

52. verzoekt de Commissie en de lidstaten bijzondere aandacht te besteden aan de behoeften, uitdagingen en mogelijkheden van jonge vrouwen in de landbouw en genderongelijkheid te bestrijden; wijst op het belang van het scheppen van een gunstig klimaat voor vrouwelijke ondernemers in plattelandsgebieden, rekening houdend met juridische en beleidsaspecten, bijvoorbeeld in verband met gedeelde landbouw, om te zorgen voor betere toegang tot informatie, kennis en opleidingsmogelijkheden, en om de toegang tot financiële middelen te vergemakkelijken;

53. verzoekt de Commissie een mededeling over vrouwen in de landbouw te presenteren, waarin beste praktijken in de lidstaten worden geanalyseerd en bepleit en genderspecifieke belemmeringen voor de vernieuwing van landbouwbedrijven worden vastgesteld;

54. benadrukt dat de jonge landbouwers van vandaag en morgen het zwaarst zullen worden getroffen door de gevolgen van de klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit, maar dat zij ook beter zijn toegerust om de kansen van de groene en de digitale transitie te benutten en een hoofdrol te vervullen in deze transities en daaraan bij te dragen;

55. verzoekt de Commissie en de lidstaten om bij het ontwerpen van relevante beleidsmaatregelen en financieringsinstrumenten rekening te houden met de dimensie van jonge landbouwers; benadrukt dat het GLB een rol speelt bij de hulp aan jonge landbouwers, maar is van mening dat dat niet voldoende is om het probleem van de generatievernieuwing in de landbouw in de EU het hoofd te bieden;

56. verzoekt de Commissie de specifieke behoeften van jonge landbouwers in kaart te brengen en ervoor te zorgen dat deze worden weerspiegeld in de effectbeoordelingen van nieuw beleid, en de gevolgen van de uitvoering ervan op de vooruitzichten van jonge landbouwers te monitoren; is van mening dat hierbij criteria moeten worden toegepast met betrekking tot de gevolgen voor generatievernieuwing, economische levensvatbaarheid, toegang tot land, administratieve lasten, financiële druk en het behoud van natuurlijke hulpbronnen voor landbouwactiviteiten; verzoekt de Commissie aan de Raad en het Parlement verslag uit te brengen over deze beoordeling en de resultaten ervan;

57. benadrukt dat de Commissie en de lidstaten hun inspanningen moeten bundelen om een duurzaam levensonderhoud voor jonge landbouwers te waarborgen; benadrukt dat fatsoenlijke en aantrekkelijke inkomsten en levensomstandigheden voor jonge landbouwers onder meer afhankelijk zijn van een beter aandeel in de waarde binnen de agrovoedingsketens, ethische verkooppraktijken en langetermijncontracten;

58. moedigt politici, scholen, media, landbouwers en plaatselijke verenigingen aan samen te werken om een positief beeld van de landbouw en het platteland te bevorderen en de aantrekkelijkheid ervan voor jonge mensen die op het punt staan aan loopbaan te kiezen te vergroten; benadrukt dat op EU-niveau meer initiatieven moeten worden genomen om grotere bekendheid te geven aan de rol van boeren in de voedselproductie en de milieudiensten, waarbij de nadruk wordt gelegd op de grote verscheidenheid aan beroepen in de landbouw en het brede scala aan vaardigheden die in dit beroep vereist zijn;

59. benadrukt dat het beroep van landbouwer bij de nieuwe generaties moet worden gepromoot en dat moet worden gezorgd voor een beter begrip van de landbouw zoals die werkelijk is; herinnert eraan dat generatievernieuwing niet kan worden bereikt zonder nieuwe mensen van buiten de landbouw aan te trekken, met name door bezoeken aan landbouwbedrijven te stimuleren; dringt er bij de lidstaten op aan programma's op te zetten en uit te voeren die ertoe bijdragen dat er voor landbouwonderwijs in hogere, geavanceerde en andere onderwijsinstellingen studenten worden aangetrokken, teneinde het aantal studenten die voor landbouwspecialisaties kiezen te vergroten;

60. benadrukt dat permanente beroepsontwikkeling in de landbouw moet worden ingevoerd, evenals een kwalificatiestatus die gelijkwaardig is aan andere beroepen, teneinde jonge landbouwers een beroepsstatus te geven en hun vaardigheden en kwalificaties te verbeteren;

61. verzoekt de Commissie meer aandacht te besteden aan crisisgevoelige landbouwsectoren, aangezien het de angst voor mogelijke frequente crises is die jongeren afhoudt van bepaalde landbouwsectoren, zoals de zuivelsector; dringt er bij de Commissie op aan de mechanismen voor crisisvoorspelling en -preventie doeltreffender te maken om te voorkomen dat zich in de toekomst opnieuw crises voordoen in afzonderlijke lidstaten of in de hele EU, zoals de melkcrisis in 2014-2016, die veel melkveehouders uit de melkproductie heeft verjaagd en jongeren ervan heeft weerhouden de sector in te gaan;

62. verzoekt met name om steun voor innovatieve bedrijfsideeën van jonge landbouwers die naast de klassieke primaire productie zijn ontwikkeld in het kader van verwerking en verhandeling en in verband met de processen vóór of na de primaire productie;
63. beveelt de lidstaten aan de aankoop van agro-voedingsproducten bij lokale jonge landbouwers aan te moedigen en de betrokkenheid van jonge landbouwers bij de ontwikkeling van korte toeleveringsketens te bevorderen;
64. stelt dat generatievernieuwing in de toekomstige programmeringsperiode een hoge prioriteit moet blijven, in het bijzonder in het kader van het GLB, dat moet zorgen voor hogere en verplichte steun;
65. verzoekt de lidstaten om bij de ontwikkeling van strategieën ter bevordering van generatievernieuwing op holistische wijze rekening te houden met de specifieke behoeften van jonge landbouwers en nieuwe landbouwers, met name de behoeften van degenen die niet uit landbouwgezinnen komen; roept daarnaast de lidstaten en de regio's op om van hun beleid inzake generatievernieuwing een hefboom te maken voor hun nationale of regionale landbouwstrategieën;
66. wijst erop dat de beslissing om de landbouwsector in te gaan eerder wordt genomen dan het stadium van de bedrijfsoverdracht, waarop de meeste van de huidige beleidsinstrumenten zijn gericht; is derhalve van mening dat het overheidsbeleid moet inspelen op de behoeften van de landbouwer vóór de vestiging;
67. verzoekt alle belanghebbenden van de waardeketens om van generatievernieuwing in de landbouw een strategische prioriteit te maken door adequate stimulansen te bieden, in aanvulling op overheidssteun;
68. is van oordeel dat in het overheidsbeleid op Europees en nationaal niveau diverse mogelijkheden om de overdracht van landbouwbedrijven te vergemakkelijken moeten worden bevorderd, zoals bestaande landbouwbedrijven die fungeren als starterscentra of nieuwe bedrijfsmodellen die een geleidelijke overdracht van grond en activa tussen landbouwers en hun opvolgers mogelijk maken;
69. benadrukt dat de generatievernieuwing in de landbouw een demografische uitdaging is die ook afhangt van het vermogen van het GLB om actieve landbouwers te stimuleren, gerichte steun voor deze landbouwers vrij te maken en de uitbreiding van landbouwbedrijven te monitoren;
70. is van mening dat jonge landbouwers hun bedrijf geleidelijk moeten kunnen ontwikkelen en beveelt daarom aan de huidige tijdslimiet voor de toegang tot steun in het kader van het GLB te herzien en de bestaande administratieve en juridische belemmeringen te evalueren; benadrukt de positieve rol van een geleidelijke vestiging en dringt in dit verband aan op het wegnemen van de bestaande juridische obstakels;
71. onderstreept de rol van coöperaties en landbouwersorganisaties bij het helpen van jonge landbouwers om belemmeringen voor vestiging te overwinnen, het verlenen van begeleidingsdiensten en het vergroten van de deelname van jonge landbouwers aan de beleidsdialoog; benadrukt de noodzaak om de vertegenwoordiging van jonge landbouwers in deze organisaties te waarborgen en te zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in hun bestuursorganen, en benadrukt dat dergelijke verenigingen een belangrijke manier zijn om vrouwen bij landbouwactiviteiten te betrekken; wijst op de fundamentele rol van organisaties van jonge landbouwers;
72. benadrukt dat het belangrijk is jonge landbouwers aan te moedigen zich bij verenigingen aan te sluiten en moedigt de lidstaten aan om de samenwerking tussen landbouwbedrijven te bevorderen via coöperaties die machines voor productie- en/of verwerking delen, waardoor de financiële middelen die jonge landbouwers nodig hebben, worden verminderd en de productiekosten worden verlaagd, en gezamenlijke afzetinitiatieven en maatregelen ter verbetering van de waarde van hun producten te bevorderen;
73. benadrukt de impact op en het potentieel van digitale technologieën voor de activiteiten en bedrijfskansen van jonge landbouwers, en wijst erop dat op alle niveaus van de beleidsuitvoering een sterk politiek engagement vereist is om infrastructuur voor hogesnelheidsbreedband en connectiviteit, met bijzondere aandacht voor digitale inclusie, te waarborgen;
74. vestigt de aandacht op de kloof op het gebied van digitale vaardigheden tussen plattelands- en stedelijke gebieden en het grotere risico op uitsluiting van kleine landbouwbedrijven en ultraperifere gebieden van de digitale transformatie; wijst erop dat er maatregelen moeten worden genomen om ervoor te zorgen dat de digitale transformatie alle landbouwers ten goede komt;

75. benadrukt in dit verband dat jonge landbouwers moeten worden ondersteund bij de aanpassing aan digitale technologieën en de ontwikkeling van digitale vaardigheden, hetgeen hen kan helpen hun projecten beter uit te voeren, duurzame landbouw te ondersteunen en te anticiperen op toekomstige productieomstandigheden en verwachtingen van consumenten en samenleving;

76. wijst op het belang van betrouwbare internettoegang voor de levenskwaliteit van jonge landbouwers in plattelandsgebieden, in het bijzonder om sociaal isolement te doorbreken, toegang te krijgen tot onderwijs en opleidingsmogelijkheden, en voor dienstverlening;

77. benadrukt de noodzaak om te zorgen voor fatsoenlijke arbeids- en levensomstandigheden en sociale bescherming voor jonge werknemers in de landbouw, met specifieke aandacht voor vrouwen en seizoens- en migrerende werkers;

78. pleit voor meer aandacht voor het creëren van hoogwaardige banen in de landbouwsector, die rechten, een stabiel en eerlijk loon en arbeidsomstandigheden garanderen, en die tegelijkertijd de armoede en sociale uitsluiting in plattelandsgebieden doeltreffend en krachtig bestrijden;

79. roept de lidstaten op systemen te bevorderen en te verbeteren voor de vervanging van landbouwers of andere werknemers in de landbouw in geval van ziekte of ongeval, of om te zorgen voor een beter evenwicht tussen werk en privéleven van landbouwers;

80. dringt erop aan dat plattelandsgebieden in staat moeten zijn te zorgen voor adequate levensomstandigheden voor jonge en nieuwe landbouwers en hun gezinnen, met name duurzaam levensonderhoud, loopbaanmogelijkheden, betere mobiliteit, toegang tot beter onderwijs, gezondheidszorg, vrijetijdsbesteding en culturele diensten, en bredere digitale connectiviteit;

81. herinnert eraan dat de producten van Europese landbouwers concurrentie ondervinden van producten uit het buitenland, die niet voldoen aan de Europese normen die zijn opgelegd aan de Europese producenten, met name die welke zijn vastgesteld om het milieu en de gezondheid van consumenten te beschermen; benadrukt dat een norm die alleen voor onze producenten geldt, in het voordeel werkt van degenen die zich daar niet aan hoeven te houden;

82. verzoekt de Commissie een halt toe te roepen aan deze oneerlijke concurrentie, door een verbod in te voeren op buitenlandse producten die niet voldoen aan de milieunormen die zijn opgelegd aan de Europese landbouwers;

o
o o

83. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie.